

Olay Yeri İncelemesi ve Adli Arkeoloji

Dr. D. Sümevra Demirkıran, Prof. Dr. M. Mustafa Arslan

Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, Hatay

GİRİŞ

Bu bölümde şüpheli ölüm olgularında olay yeri incelemesinin yasal dayanağı, delillerin olayın çözümündeki yeri ve önemi anlatıldıktan sonra ölüm tarzlarına göre olay yeri incelemesi değerlendirilecektir. Bölümün son kısmında çürümüş veya iskelet halini almış olgularda olay yeri incelemesi sunulacaktır. Anlatımda, adli olayların en sağlıklı şekilde çözüme ulaşmasında adli tıp uzmanının olay yeri hakkında ihtiyaç duyabileceği bilgiler ve sunabileceği katkılar çerçevesinde ele alınmıştır.

Bir toplumda düzenin sağlanması yazılı kuralların var olmasına ve uygulamasına bağlıdır. Bu kuralların uygulanması ve takibi hukuk sistem tarafından yapılmaktadır. Hukuk sisteminde en geçerli kural olan eşitlik ilkesine inancın ve güvenin sarsılmaması ise tarafsız ve objektif delillere dayanarak yargılamanın yapılmasına bağlıdır. Suç teşkil eden bir eylemin varlığında mağdurun hakları araştırmayı ve korunmayı gerektirdiği gibi zan altındaki kişiler de mağdur edilmemelidir. İkinci kişilerin olaydaki etkisinin belirlenmesi, bir ihmalin olup olmadığı veya sanıkların lehine/aleyhine olabilecek tüm delillerin değerlendirilmesi zorunludur.

Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) 217'nci maddesi, hâkimler kararlarını ancak, hukuka uygun bir şekilde elde edilerek duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabileceğini belirtmiştir. Sorumlu makamlar, soruşturmanın bir parçası olan olay yeri incelemesini eksiksiz olarak yapmak/yaptırmak ile mükelleftirler. Aksi takdirde ulusal veya uluslararası hukuk karşısında soruşturmanın eksik yürütüldüğü gerekçesi ile tazminat davalarının açılmasına neden olacaktır. Bu nedenle şüpheli bir ölüm olgusunda ölüm nedeni, ölüm tarzı (kaza, cinayet, intihar, doğal), ölüm zamanı belirlenirken olay yerindeki koşullarla birlikte değerlendirilmelidir. Buradaki amaç olayı açıklığa kavuşturacak, şüpheyi yer bırakmayacak, sanık-mağdur ve olay yeri arasındaki ilişkiyi kuracak maddi delillerin ortaya konulmasıdır.

Adli bir olayın aydınlanması ve adaletin doğru bir şekilde tecelli etmesi için yapılacak ilk adım olay yerinin eksiksiz bir şekilde incelenmesi ve pozitif delillerin tespit edilmesi ile başlar. **Olay yeri**, suçun işlendiği dinamik bölgedir. Olayın nasıl meydana geldiğini, tarafların hareket tarzlarını ve delilleri içermektedir. **Olay yeri incelemesi** ise yasalar çerçevesinde suç-suçlu-mağdur ilişkisinin açıklanmasında katkısı olabilecek delillerin bilimsel ve teknik yöntemler ile aranması, toplanması ve laboratuara gönderilmesidir. Olay yerinde elde edilecek bazı deliller otopsi bulgularının yorumlanmasına da önemli katkı sağlar. Özellikle ölüm tarzının ve ölüm zamanının tespit edilmesi için olay yerindeki koşullar ve

- » **Sondaj:** Dört ayaklı bir metal çubuğun toprak zemine itilmesi ile duyulacak basınç farkına göre kazı işlemleri yapılmaktadır.

İlk duyum üzerine olay yeri güvenliği ve korunması sağlanarak ilgisiz kişilerin alana girilmesi engellenir. Adli arkeolog ekibe dahil edilerek onun önerileri doğrultusunda planlama yapılmalıdır. Daha sonra sabit bir nokta belirlenerek görüntüleme ve kayıt işlemleri geçilmelidir. Kemiklerin bulunduğu yerin krokisi çizilerek yönler belirtilir. Teknik aletler kullanılarak iskelete/cesede zarar vermeden etraf temizlenir ve cesedin üç boyutlu ilişkisi tespit edilir. Yapılan araştırmanın her aşaması tutanağa yazılmalı ve ayrıca fotoğraflanmalıdır. Laboratuvarlarda sağlıklı ve güvenilir bir sonuç elde etmek için mümkün olduğunca cesedin tümüne ulaşılması ve en az hasarla çıkarılması önemlidir. Bozulan ya da dağılan kalıntıların orijinal durumuna asla konulamayacağı ilkesi hatırlanmalıdır. Gömülerin yapıldığı alanın özelliği ve yerin derinliği, cesedin pozisyonu, yönü, giysi durumu, aksesuar eşyaların varlığı gibi özellikler cesedin adli olup olmadığı hakkında önemli bulgular sunmaktadır.

Gömülmüş cesetlerde kazı işlemine başlanmadan bitki örtüsü ve toprak numuneleri alınmalıdır. Kazı aşaması boyunca adli tıp uzmanı/arkeolog hazır bulunmalı ve yapılan işlemlere yön vererek gerekli hassasiyetin gösterilmesine dikkat edilmelidir. Bu işlemler aşamalı olarak öncefotoğraflanma ve kayıt işlemleri yapılmalıdır. Sonra numuneler numaralandırılır ve iskelet formları doldurulmalıdır. Yapılan işlemlere yön verme ve unutmaya fırsat vermemesi açısından hazır formların kullanılması avantajlıdır. İskelet haline gelmiş kemiklerin ilk görüldükleri durumları kayıt altına alındıktan sonra alınan her numune numaralandırılarak kayıt yapılmalıdır. Numunelerin hangi kemiğe ve tarafa (sağ-sol) ait olduğu yazılmalıdır. Kazı aşamasında veya numunelerin alınması sırasında meydana gelen artefaktlar mutlaka tutanakta belirtilmelidir. Son aşama olarak bütünlüğünü halen kaybetmemiş cesedin/iskeletin paketlenmesi ve özenli bir şekilde inceleme yapılacak laboratuvara götürülmesidir. Delillerin sağlıklı ve güvenilir bir şekilde laboratuvar ortamına taşınması da diğer basamaklar kadar önemlidir. Numunelerin taşınması esnasında zarar görmeyecek şekilde korunaklı olarak paketlenmelidir. Kutuların içine konulurken yanlarına korunma amaçlı sünger, talaş gibi ara maddeler yerleştirilmelidir.

Adli tıp uzmanının olay yerinde gözlemlerini ve edindiği bulguları değerlendirerek bazı ön bilgileri olay yeri ekibi ile paylaşabilmelidir. Ancak tüm araştırmalar bittikten sonra sorulan hususlar hakkında kanaat raporunu bildirmek en uygun olanıdır.

KAYNAKLAR

- A. Sedat Çöloğlu.** Adli Olaylarda Kimlik Belirlemesi. Ed: Zeki Soysal, Cansel Çakalır: Adli Tıp Cilt I, S:73-93. İstanbul 1999.
- Sadi Çağdır, Zeki Soysal, Murat Eke.** İnsan İskeletinde Travma Analizi. Ed: Zeki Soysal, Cansel Çakalır: Adli Tıp Cilt II, S:767-869. İstanbul 1999.
- İ. Hamit Hancı, Ayşim Tuğ, Gökhan Öğünç, Selahattin Sertçe, Soner Durgun.** Olay Yeri İncelemesi, Delillerin Toplanması ve Laboratuvara Gönderilmesi. Ed: İ. Hamit Hancı. Adli Tıp Ve Adli Bilimler. Seçkin Yayınları 2002. S:463-491.
- Bear ZG.** Crime scene responders: the imperative sequential steps. Crit Care Nurs Q. 1999 May;22(1):75-89.

- E. Hülya Yükseloğlu, Ş. Şebnem Özcan, Beyhan Ceylan.** Olay Yeri İncelemesi Ve Türkiye’deki Uygulamalar. Polis Bilimleri Dergisi 2008;10 (1):61-80.
- Gabrielle Salfati, Jisun Park.** An Analysis of Korean Homicide Crime-Scene Actions Journal of Interpersonal Violence 2007;22(11):1448-1470.
- Ebert LC, Nguyen TT, Breitbeck R, Braun M, Thali MJ, Ross S.** The forensic holodeck: an immersive display for forensic crime scene reconstructions. Forensic Sci Med Pathol. 2014;10(4):623-6.
- Healey J, Beauregard E, Beech A, Vettor S.** Is the Sexual Murderer a Unique Type of Offender? A Typology of Violent Sexual Offenders Using Crime Scene Behaviors. Sex Abuse. 2014 Sep 1. pii: 1079063214547583. [Epubahead of print]
- Borowska-Solonyanko A, Dabkowska A, Samożłowicz D, Kwietniewski W, Sadowski W.** Expectations towards forensic professionals conducting external examinations of dead bodies on the crime scene--results of a questionnaire distributed among public prosecutors in the Mazovian Voivodeship. Arch MedS adowej Kryminol. 2013 Oct-Dec;63(4):272-6.
- Brandt-Casadevall C, Krompecher T, Mangin P.** Thereconstruction: a usefultool in forensic sciences. MedSciLaw. 2001 Jan;41(1):83-6.
- Özgür Bulut, Semih Bol, Oğuz Karakuş.** Adli Vakalara Ait İskelet Buluntuları İçin Saha Prosedürü Ve Standartları. Polis Bilimleri Dergisi 2013;15(3):1-22.
- İşcan, M. Yaşar,** (2004), “Olay Yerine Arkeolojik Yaklaşım”, İpucu Dergisi, 2(2):8-12.
- Konyar Erkan, M. Yaşar İşcan.** Adli Arkeoloji, Olay Yerine Arkeolojik Yaklaşım. Arkeoloji ve Sanat Dergisi 2005; 27(120): 89-100.
- Müge Bayraktar.** Adli Antropoloji. Bitirme Tezi. Ege Üniv. Tıp Fakültesi, Adli Tıp AD.İzmir 2014.
- Emma Lew, Evan Matshes.** Death Scene Investigation Ed: David Dolinak Evan W. Matshes, Emma O. Lew. Forensic Pathology Principles and Practice. 2005:10-64.
- Dominick J. DiMaio and Vincent J. M. DiMaio.** ForensicPathology, Second Edition 2001.